

מסורת הש"ס

(א) [נע"ל סו: ע"א: 3] צ כתיב טוסף, עד, א [נפ רש"ל וז"ל ודע שפלקוטן דלמיני בניני תרין ובני בניני תרין וגושתום והשחתום ועשיהם הרי כאן שבעה], (ד) כתיב, ומכיני ביה, (ה) [תענית 1: ב"ב קס"א:], (ו) [גני העומר פירוואאות וז' תענית כח. והוסינ פירוואאות כ"ו], (ז) כסדרין לת, (ח) כסדרין לתא אמר רבי ירמיה, וש איתא דרש מני בר מר וכו"ל, יעב"ל, (ט) כסדרין לתא וכמה היו אלף, (י) [נע"ל סו: 1] יא) ונק המלך, רש"ל, יט) [דברים ד, א] י"ל אמר ליה רבי ירמיה. דבש חמרי, יח) [שין למשה לעליו סו: 1].

תורה אור השלם

- בי תוליד בנים ובני בנים וגושתנם בארץ והשחתם ועשיהם פסל תמונות יד ועשיהם הרע בעיני ה' אלהיך לזהבועים;
- אמלקה ילדת השבעה נפקה נפשח באי שמשה וימם בושה והפרה ושאייתם לזרב אתו לפני איביהם נאם ה';

- ירמיהו טו ט
- ויעש הרע בעיני ה' רק אלהי מלכיו ישאל אשר יהיו לפניו: מליכים ב' ב' ע'לו עלה שלמנאשך מלך יהודה ויהי דור הארץ עבד ויָשֶׁב לוֹ מנחה;
- מליכים ב' יז
- וישקד ה' על הרעה וירביה עילוני ב' צדיק ה' אלהינו על כל מעשיו אשר עשה ולא שמענו בקול: ונביא טו די
- וישקד ה' על הרעה וירביה עילוני ב' צדיק ה' אלהינו על כל מעשיו אשר עשה ולא שמענו בקול: ונביא טו די
- נאם כל אנשי החל שבעת אלפים והחרש והטמא אלף החל גבורים עשי מלחמה ויביאם מלך ככל גולה כבלה;

מליכים ב' כר טז

גליון הש"ס

תום' ד"ה ודלמא ב"י דר"ר דאבר חור. ויע"ד דף לב ע"ב:

מוסף רש"י

חתם סופר שנינו. הלי כתב סופר דקמי, חתם הוא, שאס חתם הסופר בעד ועד אמר עמו כשר (יע"ל סו:) לא חתמא דמתכשר גט בחתימת עד אחד וכתיב יד סופר שני, אלא הכי קאמר חתם הסופר על גט ועד שני עמו כשר (יע"ל ש"א). בא הושע וביטלן. לפי שגלו כנגד הויכח כשר בשמי גלויות, כגלות ראשונה וכן את עיון ואת ק"ו וגו' (ס"א)
סו ה' הגלו עגל שד"ך ובעשה כגלו ראוין לזיז נעל עגל שפחה אל גדיה מה שנאמר (הושע י') גס אותו לאזור יוצל, ולפי שגטלו פרדיקאות והם נמנעו מנעלות לרגל, לפיכך נחתם גזר דינם לגלות ביניהן, עמד עכשיו תלו הקנקלם כגלגלים וטעה לא היה בניו לתלות חי שאמר הושע בן נחרי (סס) כי עשה היות אפרים נטמא ישאל עמה נגלות רעמכם (רש"י"י ח"ב ב) הושע בן אלה רשע היה דכתיב ויעש הרע בעיני ה' רק לא ממלכ ישראל, והיו דקאמר רק, שגטל את הפוסולות ואמר לאחי שנינו יעלו (תנחני' לא) דמתא כשרי עולא כשראה הושע בן אלה שגלו עגלי

כשיש ריוח מלמעלה. דודאי לא נכתב צו יומר: **ודלמא אימלוכי אימליך**. מתחילה שלא לגרסה והדר אימליך לאחר זמן לחזור ולגומרו ונמנא הראשון בטל. אי"נ ה"ל נכתב ציוס ונחתם לאחר זמן דהואיל ויש ריוח מלמטה נראין כן הדברים: **הרי אם מלמטה ומוסרם מלמעלה**. דכתוך כדי גמר דבור

ליכא למימר דמימליך אלא גומר עד לכל אדם ונמלך: **ודלמא הכי איסרמי**. שכתוך כדי גמר דבור חזר צו: **רז אשי אמר**. כולהו קשייתא צביי מיתרנן כגון ידיעה ביה מתחתא דמגילתא שניכר ביה מתיחת הקלף סביב סביב כל הגט שלא היה צו קלף אלא זה לא למעלה ולא למטה שניכר סביבות הקלף שחזר ועב שלא נגע שם מער הגלגים שדרך עושי קלפים שקושרים אנשים סביב למתוח הקלף ומתחילין למקנו כסמון קשאין ריוח מלמטה עסקינן דליכא למיפך אימלוכי אימליך: **צגגוג**. של חתימה כלפי אמר ודאי על גט זה חתם ומתני' צשרגלי החתימה כלפי כתב הגט דאיכא למימר שמה למעלה מלאתה חתימה היה כתוב סטר ועליו חתמו העדים: **ליחזי הי מינייהו**. גגו כלפי כתב וליתכשר דודאי עליו חתמו דקס"ד שהעדים חותמין צרוצח הקלף כסדר כתב הגיטין: **דרמו לכו הי עינא**. העדים מוטלין צין שני הגיטין כצריח ראשי שיטות של חתימה מחצדין הגיטין כצריח הדלת שנמשכת אחרי הפתח כך הן נמשכין צין אחרי שני הגיטין: **אלא רב**. כי חתים מן הזד לא צגיטין ולא בשטרות אלא צדיסקי כשהיה מומין אנשים לדין לפניו והסופר כותב להם איגרת חומנה צשמו והוא חותם פעמים מן הזד ואין הקפדה צכך: **חתם סופר**. עס עד אחד: **שנינו**. צנשנתנו דכשר דהוא להו צ' עדים. ואשמועי' מתני' דלא חיישינן למימר הבעל לא זיה שיתחום הסופר אלא אמר לשפלימי אמרו לכופר פלוני ויכתוב ולפלוני ופלוני ויחתמו וחסו הנך שלוחין לכיסופא דספרא ואחתמוהו להא לא חיישינן כדאוקמינן צפרק מי שאחזו (לע"ל ע"ב): **הא מני ר' יוסי היא**. דלמר מילי לא מימסרן לשליח"י: דהוו ידעי' **לטופסא**. דשטרא שהיו מכריזן כתיבת הסופר ומתימת עד אחד ולא היו מכריזן חתימת השני: **עד ר' דורוס**. הויא חניכה שאס כתבה צגט לא מפסלל למיהוי כשניה שמו ושמה: **צנים**. היינו דור צ' וצני צנים. היינו דור ג' ומנאן ואילן קיי ליה ונושנתם: **ו' צני דינין**. ו' משפחות של מלכים ממלכי ישראל.

והנך דמלכי יהודה לא חשיב שזיו צימיהם על אלו והיו כצ"ד אחד (י) המלך וצני וצני בנו וכל מלכים שקמו מורעו אחריו קרי חד צית דין. שלום בן יצב וזכריה לא קחשיב לפי שלא מלכו שנה שלמה וכן זמרי אצל עמרי אציו של אחאב על שס צית דינו של אחאב נקרא ומפני שאחאב הרשיע לעשות יותר נקרא הקנקול על שמו. צימי הושע בן אלה גלו עשרת השצטים ומההיא שעתא קרי לה חורצן דהיינו אומללה יולדת השצעה שילדה שצט משפחות לע"י: **עליו עלה**. מפני שלא הרשיע כשאר המלכים צא הפורעניות צימיו צתמיה: **פרדסיאול**. שומרים: **אוסן שנים שלא עלו**. הוואיל שאלן מוחה צידם והן לא עלו יגלו וילכו צשצי: **וישקוד**. וימיה כמו כי שוקד אני על דברי מתרגמינן מוסי אלף (ירמיה א') **גלוס נדקיהו** חרצות ירושלים שגלו כולם: **גלוס יעניס**. הוא יוהינן קדמה לגלות נדקיהו אחת עשרה שנה וזו היא נדקה שמהיר והחריצ ציתו כדי להגלות דורו של נדקיה לצבל צעוד שחכמי גלות יכניה קיימין שילמדו תורה לאלו הגולים אחריהם לפי שרוב חכמי התורה גלו עס יכניה דכתיב צהו החרש והמסגר אלף: **ציון שסוגרין**. הלכה שסס סגורים צה שאינם יודעים להשיב לשואליהם שוב אין לה פותחין אחריים: **עולא אמר**. היינו נדקה שמהיר להציא הרעה לסוף ח' מאות ומחמיס דהיינו צ' שנים קודם ונושנתם דהוא ציגמטריא ח' מאות ומחמיס ושמים ואס שזיו עד ונושנתם היה מתיקיים צכן כי אצד תאצדוין"י: **ש"מ**

פלגית ואותו פלוני אינו לא אביו ולא אביה אלא אחד גדול ממשפחתו שהיו מתיחסין עליו כגון אברהם בן עזרא משה בן עזרא שלא היה שם אביהם עזרא אלא כך היו מתיחסין כולן על שם עזרא גם זה כתב בן פלוני ואותו פלוני לא היה אביו אלא זקן זקנו או יותר רחוק ונתייחס עליו כשר הוא והאי בן לאו דוקא. ולא אמר"י כיון שלא היה שם אביו כך ולא שם אביה כך הוה ליה שינה שמו ושמה והגט פסול. אלא אמרינן דרך בני אדם להתייחס על שם גדול משפחתם ואפי"ם שאינו אביו מתייחס על שמו. ת"ר חניכת אבות בניטין עד עשרה דורות ר' שמעון בן אלעזר אומר עד שלשה דורות כשר מכאן ואילך פסול. פי' ת"ק סבר אפי"ם שאותו הגדול שנתייחס עליו הוא רחוק מטנו עשרה דורות כשר הוא ור' שמעון בן אלעזר סבר עד שלשה דורות כשר מכאן ואילך הוא ליה שינה שמו ושמה ופסול. כמאן אולא הא דא"ר חנינא חניכת אבות בניטין עד שלשה דורות כמאן כ"ר שמעון בן מתתיהו ומשתכחים הראשונים:

המגרש פרק תשיעי גיטין

פח.

הבא נמי כשיש ריוח מלמעלה. מייכן יש להכשיר גיטין ושטרות שאין צהן ריוח כלל לא למעלה ולא למטה^א וכן משמע כולה שמעמינ דריש גט פשוט (צ"ב דף קסב)^ב ואמר ה"ר אלחנן דאפ"ה לא חיישינן שמה יתמוך צעל השטר מן השיטין של מעלה לפי שהזמן וכל זכות צעל השטר הוא למעלה ולא יתמוך זכותו: **ודלמא אימלובי אימליך**. פי' צקונטרס צציטלו ושוב אינו יכול לחזור לגרש צו ואין נראה דלר"נ דלמר חוזר ומגרש צו מאי איכא למימר^ג ומיהו אמר ה"ר עזרא הנציא דלעיל שגמר הגט אינו יכול לצטלו אצל כשלא נכתב כולו מודה ר"נ דלזיו חוזר ומגרש צו ועוד פי' ה דה"ל כמו נכתב ציוס ונחתם צלילה ואין נראה כי העדים ודאי זיהרו שלא יחתמו על סטר מוקדם ואורי' דנראה לפשר ודלמא אימלוכי כו' דשמה תתחיל לכתוב הגט לשס א"ו אחר ונמלך וסיימו לשס זה^ד וכגון קודם שס האיש והאשה: **בול"י האי לא חיישי'**. היינו דוקא לאמליך צין הרי את למותרת לא חיישי' אצל מ"מ צעיני שיהא ריוח למעלה ולמטה דאי לאו הכי חיישינן דלמא גיין ליה ואימרמי דהוי הכי את מלמטה ומותרת למעלה:

אמר י' רבי ירמיה חתם סופר שנינו. משמע דהלכה כר' ירמיה מדמיימי מרצני ירמיה אהא עובדא משמע דהכי ק"ל חתם סופר ועד כשר צשאר שטרות וכתיב סופר ועד פסול אפילו צסופר מוצק ודלא כשמואל דהכשיר כתב סופר מוצק ועד ולכתחילה אפילו צגיטין ומ"מ אין להכשיר חתם סופר ועד צגיטין מכח רצני ירמיה דהא לכל אמוצלי צסוף פי' התקבל (לע"ל סו:)^א דמכשרי צאומר אמרו יש לפסול חתם סופר ועד משום דנפיק מיניה חורצה כדלמא חתם: **י"ב כ"ר** היו נקי הרעת שבירושלים בותבין^ב. שלא היו כותצין אלא איש פלוני צן פלוני ור"ס וכן ר"ת גרסי חניכתו ומניכתה כשר וכן היו נקי הרעת שצירושלים כותצין פירוש שלא היו כותצין אלא חניכתם^ג וחניכת אצות דצגמרל לא איירי צחניכת האיש כדהכא אלא חניכה שהמשפחה נקראת על שמה:

[מאי קראה. כי מוליד חד דור צנים תרי דור וצני תרי דור צנים תרי דור הרי ז']^ד. גליון תוס': **שמע**

עלינו כי צדיק ה' אלהינו מושום דצדיק ה' אלהינו וישקוד ה' על הרעה ויביאה עלינו אלא צדקה עשה הקדוש ברוך הוא עם ישראל שהגלה גלות צדקיהו ועדיין גלות יכניה קיימת דכתיב ביה בגלות יכניה^ה החרש והמסגר אלף חרש שבשעה שפותחין נעשו הכל כחרשין מסגר כיון שסוגרין שוב אינן פותחין וכמה^ו אלף עולא אמר שהקדים שתי שנים י'לונושנתם אמר

גלו ואלא אביו ולא אביה אלא אחד גדול ממשפחתו שהיו מתיחסין עליו כגון אברהם בן עזרא משה בן עזרא שלא היה שם אביהם עזרא אלא כך היו מתיחסין כולן על שם עזרא גם זה כתב בן פלוני ואותו פלוני לא היה אביו אלא זקן זקנו או יותר רחוק ונתייחס עליו כשר הוא והאי בן לאו דוקא. ולא אמר"י כיון שלא היה שם אביו כך ולא שם אביה כך הוה ליה שינה שמו ושמה והגט פסול. אלא אמרינן דרך בני אדם להתייחס על שם גדול משפחתם ואפי"ם שאינו אביו מתייחס על שמו. ת"ר חניכת אבות בניטין עד עשרה דורות ר' שמעון בן אלעזר אומר עד שלשה דורות כשר מכאן ואילך פסול. פי' ת"ק סבר אפי"ם שאותו הגדול שנתייחס עליו הוא רחוק מטנו עשרה דורות כשר הוא ור' שמעון בן אלעזר סבר עד שלשה דורות כשר מכאן ואילך הוא ליה שינה שמו ושמה ופסול. כמאן אולא הא דא"ר חנינא חניכת אבות בניטין עד שלשה דורות כמאן כ"ר שמעון בן מתתיהו ומשתכחים הראשונים:

עין משפט ונר מצוה

ע"א מ"י פ"ד מהל' גירושין ה"ל כד סמך עשין י טו"ע"ע אה"ע י"ק ספיק י:

עד ב מ"י פ"ט ע"ס ה"ו ס"ס סמך טו"ע"ע ע"ס ספיק יח:

מוסף תוספות

א. דדוקא תכאב בעי אבל בעלמא לא. מוסי' ה"ל"ש.
ב. דאמרינן [ב"ב קסג ע"ב] בין עדים לאשחא אפילו שיטה אחת פסולין דילמא גייו ליה לעילאי ויתכוב שטר הוא ועדייו בשיטה אחת. שס. ג. וא"ת אמאי לא חיישינן דילמא מתירמי ליה חובה בתחלת השטר גייוי ליה. שס. ונעיין מהרש"א. כי אימליך מאי הוה, [והא קרימא לן ריב צחמן. ה"ר שגל ה"רף ונעיין פנינ']. ה. רש"י אי נמי. מוסי' ה"ל"ש. ו. הוה ליה גט שנכתב לשם אשה אחרת ואין זה כריתות לשם אישה וזו. רש"י. ז. שם לווי של האשה, ודאי הוי חוששין לכתוב עיקר השם. רש"י.

פסקי רי"ף

אבל גט פשוט צריך שיהו עזיו מתוכו: הקיף ראשו של זה בצד ראשו של זה שסמך שני ראשי הגט זה אצל זה שהתחיל לכתוב גט א' באמצע המגילה ועד סופה ועוד כתב גט אחר באמצע המגילה ועד סופה השני והעדים חתמו בין שני הראשים שניהם פסולין שאין החתימה עולה לאחד מהם. ראשו של זה בצד סופו של זה והעדים מלמטה את שניהם נקראין בסופו והיינו התחתון כשר אבל העליון פסול ולא תימא עדים אתרווייהו מסודין: כתב הסופר ועד כשר. א"ר ירמיה חתם סופר שנינו. פי' חתם סופר עם עד אחד שנינו דכשר. ואשמינן מתני' דלא חיישינן שמה הבעל לא צוה בשמו הסופר אלא אמר לשנים אמרו לסופר פלוני וכתוב ולפלוני ופלוני ויחתמו וחסו הנך שלוחין לכיסופא דספרא וחתמוהו להא לא חיישינן כדאוקמינא בפ' מי שאתא דתא מני ר' יוסי היא דאמר מילי לא מיסרין שלוחי והבעל בעצמו צריך לומר לסופר לכתוב ולעדים לחתום ולא שישלח להם ע"י שליח הלכך ליכא למיחש להכי: ההוא כתובת חתנים דאתאי לקמיה דר' אבהו דהוה ידע ליה לטופסא דשטרא ולחתימת ידא דחד שהדא. פי' היתה האשה צריכה לקיים חתימות הכתובה והיו מכריזים העדים כתיבת טופס השטר שהוא של סופר פלוני וגם חתימת עד אחד. סבר לאכשורה כדנתן כתב הסופר ועד כשר. אלאא כתיבת הסופר כחתימת עד אחד דמיא. א"ל ר' ירמיה חתם סופר שנינו אבל כתיבת השטר לא מהניא מדי. איש פלוני עד כשר. אפי"ם שלא את כתב פלוני בן פלוני ולא כתב עד כשר וכן היו נקי הרעת כותבין בלשון קצרה ולא היו כותבין עד: כתב חתיבתו ונתינתה כשר פי' כגון שכתב דראובן בר פלוני פטריה ויתירי רחל בת